

Kdor je sposoben za ta posel, tega že dobi javnost in bodi potem vadniški ali zadnji gorski učitelj. Žal sicer, da se dandanes v velikih slučajih ne ozirajo na to, pač pa na vse drugo, kar bi smeli upoštevati šele kot stransko — zadnjo stvar!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca svečna 1905 K 26.550.72.

Trnje in osat.

VI.

Rekli smo zadnjič, da naj zastopnike učiteljstva v c. kr. deželni šolski svet voli učiteljstvo samo, ne pa, da jih imenuje vlada, ter dejali, da de fakto učiteljstvo v dež. šolskem svetu nima nobenega zastopnika; zakaj od vlade imenovanih zastopnikov ne moremo smatrati za svoje zastopnike. Le to, kar si sami izvolimo, je res naše — vse drugo — in zgodi se le prepogosto, da sta si interes učiteljstva in oni vlade navzkriž. Ali je pričakovati, da bosta od vlade imenovana zastopnika glasovala proti vladi? — No, potem morata zatajiti interes učiteljstva, ki ga »zastopata«. V takih slučajih prideta v nasprotje, ki je podobno onemu, v katerem so se za dobe združenja Italije nahajali sicilijanski oficirji: ali se bojuy proti ljudstvu, ki zahteva svojih opravičenih pravic, čigar sin si, — ali pa proti kralju, ki si mu prisegel zvestobo. — Temu duševnemu nasprotju je velika množina oficirjev napravila konec — s samomorom. — Mi tako tragičnega konca od »svojih« zastopnikov ne zahtevamo in ne pričakujemo; četudi pridejo v nejhujši dilema; pač pa zahtevamo, da si svoje zastopnike sami izberemo, ne pa da nam jih vlada sans phrase dekretira in kot affaire accomplie položi pred nos. Tu tedaj tudi ne more biti govora o »zastopnikih«, ampak samo o vladnih organih z naslovom: „*Ver-treter der Lehrerschaft*“, kdor tega ne ume, temu ni pomagati.

Morebiti ali pa celo gotovo se bodo pa dobili ljudje, ki bodo vprašali: »Ali kako pa hočete voliti te svoje zastopnike? Ali naj pride vse učiteljstvo — na lastne stroške — recimo v Ljubljano? Polovica jih naj bo. — Ali naj se jim pot plača? Tega pa zopet vlada ne bo storila!« Jako enostavno: pri vsakoletnih okrajnih učiteljskih skupščinah, ki se jih — do minimalnega števila le po bolezni ali po drugih ovirah zadržanega učiteljstva — udeleži vse, naj se vrši volitev zastopnikov v dež. šolski svet. — Vsak okraj voli zase, glasovi se seštejejo, in kdor ima večino, je izvoljen. In stvar je gotova! Da bi se pa glasovi ne cepili itd. — zato bi skrbeli sami s tem, da kandidate normiramo, in sicer potem, ko smo čuli glas svojih učiteljskih društev. Vso zadevo bi pa vodila naša »Zaveza«, ki bi ji bila skrb pozvedeti in dognati mnenje učiteljstva ter postaviti kandidate. — Na ta način bi se dala volitev izvesti brez težav in ovir in — kar je glavno — učiteljstvo bi dobilo res svoje zastopnike. —

Pri tem imamo omeniti še nekaj. Doslej je bila navada, da je izbrala vlada »zastopnike« učiteljstva po enega izmed ljudskih in meščanskih učiteljev in po enega izmed srednješolskega učiteljstva. —

To je krivica! — Prosimo v kakšnem razmerju pa je število ljudskošolskih učiteljev napram številu srednješolskih učiteljev? — Kaj ne: navada, običajni »cof«. — Pojdite se solit s takim naprednjaštvom šolske organizacije, sama fraza! Najmanj, še celo manj kakor najmanj, bi moralo po vseh božjih in človeških zakonih to biti, da imajo ljudskošolski učitelji vsaj dva zastopnika — pravimo vsaj, a srednješolski pa enega; razmerje bi sicer še dolgo ne bilo pravo a vendar boljše nego je doslej — seveda vedno s poudarkom, da sami volimo, in sicer ljudskošolski učitelj, svoja zastopnika, a srednješolski pa svojega, vsaki zase

Da se pa vse to zgodi, treba prenarediti zakon — in to je pa stvar naših poslancev. Zahteva naša, da si volimo svoje zastopnike sami, je gotovo tako upravičena, kakor če prosi gladno dete očeta kruha. Krivica — naj se pojavi kjerkoli in v kakršnikoli obliki — ostane krivica. Čim jo doznamo, smo odgovorni zanjo. — Da je naša zahteva po preosnovi onega §, po katerem imenuje »zastopnika« učiteljstva vlada, opravičena, je tako gotovo kakor amen v očenašu. — zato za trdno pričakujemo, da premene in prenaredi ta § v smislu pravice. Vsak trezno misleč človek se mora onemu § rogati. Dolžnost naših poslancev je, da ga odpravijo. — Pri tem ne mislimo poslancev te ali one stranke, marveč v mislih so nam vsi poslanci, ker nas navdaja upanje, da je vsak poštenjak pripravljen, odpraviti krivico, četudi se je ta leta in leta ščeperila v senci zakona. — Naši poslanci se kaj radi predstavljajo in gerirajo kot veliki prijatelji šole in napredka. Ne bomo preiskovali, koliko je na tem resnice; povemo samo to, da smo srečno tako daleč prijadrali, da verjamemo samo — dejanjem; besedam — žal! — nemoremo več verjeti, in zato imamo vzrokov več nego dovolj. V dejstvu, ki smo ga pojasnili, imajo zopet priliko pokazati, koliko jim je do šolstva in učiteljstva, koliko do pravice in resnice.

Mi storimo svojo dolžnost, ako pokažemo rane, ki na njih boleha naše šolstvo, naša učna uprava, njih dolžnost je, da te rane odpravijo, sicer so nam vsa njihova zagotovila in zatrjevanja le pesek v oči. — Nanogetorej!

Sedaj imate priliko, da iztrebite iz naših zakonov starikavo nepravilnost in daste učiteljstvu, kar je njegovega!

Pisarna^{*)}

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih,
književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXV.

Vprašanje: Večkrat so se že obravnavale dolžnosti zastopnika učiteljstva v okrajnem šolskem svetu. V zadnjem času se je v dopisih izražalo dvojno mnenje. Eno trdi, da zastopnik učiteljstva ni upravičen hvaliti ali grajati učitelja javno (n. pr. pri zborovanju) ter mu dajati javno navodilo. Obratno! Učiteljstvo ima kot volilec pravico, delovanje svojega zastopnika nadzorovati, hvaliti ali grajati ter mu po potrebi dajati navodila. On mora tudi takrat zastopati naše koristi in se za nas zavzemati, četudi smo mi morda zaslužili največ, grajo. On je naš odvetnik, a ne naš nadzornik.

*) S »Pisarno« bomo nadaljevali tudi letos. Prosimo tovariše, ki nam hočejo tu pomagati, naj se zglase, da jih vpišemo v kolegij naših dohtarjev.

Drugo mnenje se temu čudi, rekoč: »Čudno pač zvene te besede! Logično se mora torej zastopnik učiteljstva za nas zavzemati in nas znabiti še hvaliti, če smo najslabši, najzanimnejši, najnemoralnejši itd. učitelji, če škodujemo ugledu našega stanu, šolstvu itd. in smo zaslužili največjo grajo!«

Glede tega vprašanja prosi pojasnila

Heureka,
učitelj.

Odgovor: Že sam zakon o volitvi učiteljskih zastopnikov v c. kr. okr. šol. svet nam jasno pove, kako nalogo imata ta dva zastopnika izvrševati napram svojim volilcem. Zakaj, ako ju učiteljstvo prostovoljno voli, t. j. da jima izkaže svoje zaupanje, da zastopata koristi in težnje v c. kr. okr. šol. svetu, potem je pač po logičnem sklepanju njuna dolžnost, ostati v vednem kontaktu s svojimi volilci-učitelji ter jih o vsaki, tudi najmanjši stvarci, ki se vrši v c. kr. okr. šol. svetu, pravočasno obveščati. In že sami zakonodajalci so imeli v mislih to nalogo učiteljskih zastopnikov v c. kr. okr. šol. svetu, ker drugače bi pač zakon ne dajal učiteljstvu prilike, da si voli samo svoje zastopnike, torej svoje zagovornike, svoje branilce. Ako bi zakonodajalcem pri sklepanju tega zakona ne bila v mislih ta naloga učit. zastopnikov, potem bi pač sklenili zakon v tem zmislu, da bi kratkomalo sklenili: zastopnike učiteljstva imenuje vlada. Kakor morajo zastopniki drugih korporacij vedno le zagovarjati koristi lastne korporacije, tako morata zastopnika učiteljstva biti vedno in edino le zagovornika vseh učiteljskih teženj in prava advokata v posameznih slučajih učiteljev. Braniti morata v vsakem slučaju svoje volilce, naj bo slučaj tudi delikaten.

Pravi zastopnik učiteljstva, zavedajoč se svoje vzvišene naloge, ne bo le branil pri dotičnih sejah svojega volilca kar na svojo pest, temveč on bo takoj stopil, kakor hitro pride ta ali oni učitelj v kak kritičen položaj, v pismeni ali ustmeni dogovor z njim, da zve od njega, torej iz prvega vira, vse podrobnosti. Pač bi se vsak obdolženec zahvalil svojemu odvetniku-zagovorniku, ki bi delal in govoril proti njegovi koristi. Skoro gotovo bi ga prav mastno plačal z — nezaupnico. In ravnotako je z zastopniki učiteljstva v c. kr. okr. šol. svetu. Tu ni nikake uradne tajnosti. Učiteljska zastopnika v c. kr. okr. šol. svetu sta moralčno primorana, poročati prilično svojim volilcem učiteljem o svojem delovanju v c. kr. okr. šol. svetu. Nikakor pa nista opravičena grajati ali hvaliti tega ali onega učitelja, oziroma dajati posameznikom kakih ukornih navodil. Pač pa morata sprejemati od svojih volilcev navodila in posamezne nasvete tega ali onega učitelja-volilca. Upravičena sta pa, da se posvetujeta s posamezniki v tem ali onem slučaju ter jim dajeta nasvete, ki bi po njunem mnenju bili mogoče umestni, da se jih oprimejo dotičniki v svojo obrambo. — Mnenje, ki ga imajo nekateri zastopniki učiteljstva v c. kr. okr. šol. svetu, da so seje posameznih c. kr. okraj. šol. svetov nekak »noli me tangere«, je treba prav radikalno iztrebiti. Zastopnik, ki si ne upa javno povedati tega, kar je storil pri sejah c. kr. okr. šol. sveta, ni vreden našega zaupanja in njemu se pošlje »plavo polo« v obliki nezaupnice. Na Kranjskem sicer še nismo doživeli — kolikor je vam znano — one ere, da bi posamezni učiteljski zastopniki poročali svojim volilcem o svojem delovanju v

c. kr. okr. šol. svetu. Na Štajerskem so pač pričeli nekateri zastopniki poročati svojim volilcem, kar je hvale vredno. Višek popolnosti v tej zadevi so pač dosegli dunajski in češki učitelji.

Upajmo, da se tudi nam Slovencem zjasne v kratkem vsaj v tem pogledu — vremena. *Dokhtar Kajfež.*

Duhovnik in učitelj.

Kako lajša klerikalen duhovnik naprednemu učitelju življenje in delovanje na kmetih, je razvidno iz slučaja, ki ga prijavljamo danes na željo nekaterih goriških tovarišev.

»Potožba« pobožnega kurata Kumarja je v mnogem pogledu jako inštruktivna, zlasti bo pa še zanimala naše bralce zaradi klasičnega jezika in vzornega sloga, ki delata vso čast rimskemu klerikalcu.

Najprej torej

Potožba

Podpisanec objavim sledečo potožbo:

Naglašam, da ta potožba izvira edino iz načela, ki si moram ga varovati kot ud krajnega šolskega sveta in dušni pastir, in nima namena dotakniti se osebe g. Prinčiča kot učitelja otrok v šoli: kot takega sem vedno hvalil in ga pohvalim i sedaj!

Zakaj pa, da postopa po načinu razvidnemu iz sledečih slik, je li temu vzrok osebna domišljavost, ali pa celi šolski sistem, ki vklepa in utesnuje se svojo železno roko — vse učiteljstvo, ne morem vedeti!

1.

Ko sem podpisanec meseca julija 1901 nastopil svojo službo v Pevmi — pri prvem sestanku z g. nadučiteljem izrazil sem se, da želim, da bi skupno v prijaznosti in dogovorno delovala v blagor mladini. V tem slučaju — sem pristavil, — ne bodem se vtikal v Vaše šolske zadeve, (kaj pa da, kot učitelja v šoli), — tu ste neodvisni. Postopati bi moral proti učitelju le v slučaju, da uči kaj krivoverskega, in da se zakrivi dejanja proti pravosti. V drugem ste neodvisni, — odgovorni le šolskim predstojnikom! Nikdar pa nisem govoril z njim o krajnem šolskem svetu niti ne o sejah istega. Pač pa sem pričakoval vedno, da se mi kot novemu udu istega, kedaj ob istem kaj omeni! A tega ni storil nikdar, — vedno je molčal! Bil sem že več kot leto v Pevmi, a niti nisem še vedel ne, katera sta zastopnika občine v krajnem šolskem svetu i kedo je istega predsednik. Čudno se mi je stvar zdela, vendar molčal sem. Pač pa sem želel, uže radi večje vzajemnosti z učiteljstvom, postati krajni nadzornik. Radi tega sem g. nadučitelja v letu 1902 o priliki povprašal: »Kaj pa s krajnim nadzornikom?« Odgovori mi: »Ni še došel ukaz od c. kr. okrajnega šolskega sveta!« Odgovor me je nekoliko užalil, — mislil sem si svojo, — vendar molčal sem. Meseca septembra 1902 imel sem opravek pri g. Karolu Fiegl, o katerem sem slučajno izvedel, da je predsednik krajnega šolskega sveta. Povprašam ga: »Ste Vi predsednik krajnega šolskega sveta?« Odgovori mi: »Ja!« — »Kedo je pa krajni šolski nadzornik?« Odgovori mi: »Pri nas je navadno duhovnik!« Jaz: »Jaz pa uže nisem! Ako hočete, da bodem jaz krajni nadzornik, morate sklicati sejo, pri koji mi izberete za krajnega nadzornika i predlagate c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da me potem imenuje. Ali nimate tu rednih sej?« Odgovori mi: »Ja, jaz sem vso stvar